

Inhoud

Woord vooraf	9
DEEL 1. DE ‘TAAL VAN DE ETHIEK’: STELLING EN THEMA	13
1. Inleiding	15
2. De ‘taal van de ethiek’ als metafoor: een aannemelijke verdichting	25
3. “Is God dood?” – “God is dood!”: Friedrich Nietzsche en Fjodor Dostojevski	39
4. De ‘taal van de ethiek’ en haar semantische tradities: hoofdlijnen van een interpretatief kader	45
5. Synthese: naar een kritiek van het ethisch bewustzijn	59
Noten	67
DEEL 2. HET GELUKKIGE LEVEN: BOODSCHAP VAN DE ANTIEKEN?	73
1. Inleiding	75
2. Het bereik van de menselijke kennis	79
3. Ethiek en de ‘socratische rede’	83
4. De levenskunst	91
5. In harmonie met de wereld	95
6. De menselijke voortreffelijkheid als thema	103
7. De praktijk van de levenswijsheid of de wijsheid van de levenspraktijk	109
8. Het vraagstuk van de andere	117
9. De semantiek van de zelfrealisatie: Karl Marx en Hannah Arendt	121

10. Mensen van de wereld in een wereld van mensen	129
11. Met de vrienden in de wereld een tuin	137
12. Kritiek van de ethiek als verzorgde levenskunst: de onschuld en de wroeging	141
Noten	145
DEEL 3. HET MENSELIJKE TEKORT: ERBARMEN EN WAARDIGHEID	149
1. Themaverschuiving in de ‘taal van de ethiek’	151
2. De onvergankelijkheid van het goede: Boëthius en Augustinus	163
3. De christelijke deugdzaamheid en de wegen naar de gelukzaligheid	179
4. Gehoorzaamheid en wet: de ‘Stad van God’	185
5. De waardigheid en de arbeid	193
6. De voortreffelijkheid en de Fortuin	197
7. De gemaskerde moraalfilosoof: Socrates redivivus	201
Noten	204
DEEL 4. MENSELIJKE VRIJHEID EN MAATSCHAPPELIJKE ORDE	207
1. Inleiding	209
2. De politieke orde van de nieuwe sociale tijdruimte	213
3. Onbereikbaar het <i>summum bonum</i>	217
4. De natuurlijke rede in de moraalfilosofie	223
5. De burgerlijke tijdruimte van handelen en oordelen	227
6. De positieve vrijheid als opdracht	237
7. De nooit eindigende bevrijding	243
8. Verstandelijk inzicht in het Al	247
9. Begrijpen en begeren	253
10. Samenleven met anderen	257
11. Twee wegen van de vrijheid	265

12. Egoïsme, generositeit en moreel gevoel	269
13. Het morele voorbij eigenbelang en sympathie	275
14. Grondslagen van het morele: Kants ogenblik	279
15. Vrijheid en verplichting, gehoorzaamheid zonder dwang	287
16. Tussen knechtschap en vrijheid	295
17. Recht, moraal en politieke orde	301
18. De moraal gaat voor de politiek	309
19. De ‘list van de rede’?	315
Noten	321
DEEL 5. HET NATURALISME IN DE ETHIEK EN ZIJN KRITIEKEN	327
1. Inleiding	329
2. Ethiek als wetenschap van het menselijk welzijn	331
3. Kritiek op het natuurrecht en het intuïtionisme	337
4. <i>Mental pathology</i>	343
5. Het falen van het utilitarisme	353
6. Privé- en publieke ethica	359
7. De ‘fordistische paradox’ van de ethiek	367
8. Lof van het luieren	371
9. <i>Principia Ethica</i>	375
10. Het ethische ideaal	379
Noten	386
DEEL 6. DE GERECHTIGHEID EN DE ANDER	389
1. Inleiding	391
2. Het judaïsme in de ethiek	393
3. Eén boek en oneindig veel teksten	407

4. Ethiek van het ‘gesproken woord’	411
5. De ‘beklede vrijheid’	425
6. De betekenis van de profeten	429
7. De waarde van de dialoog	439
8. <i>Ich und Du</i>	445
9. Jozef de <i>Masjiach</i>	453
10. Het ongewilde gelijk van het antihumanisme	459
11. De utopie van de ‘menselijke mens’: een synthese	465
12. Coda da capo: seculier messianisme	473
Appendix bij deel 6	477
Noten	486
Personenregister	497
Zaakregister	501